

**Informasjon i samsvar med kravene i
kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar 3)**

BUD, FRÆNA OG HUSTAD SPAREBANK

Sist oppdatert per 31. desember 2012

Innhold

1	Innledning og formål med dokumentet	3
1.1	Formål	3
2	Konsolidering	3
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv	3
3	Ansvarlig kapital og kapitalkrav	4
3.1	Ansvarlig kapital	4
3.2	Kapitalkrav	5
3.3	Kapitaldekning	5
4	Kredittrisiko og motpartsrisiko	6
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall	6
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger	6
4.3	Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder	7
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid	7
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier	8
4.6	Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier	9
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	10
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav	10
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater	11
5	Egenkapitalposisjoner	11
6	Renterisiko	12
7	Styring og kontroll av risiko	13
7.1	Formål og prinsipper for ICAAP	13
7.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer	14
7.2.1	Kredittrisiko	14
7.2.2	Markedsrisiko	15
7.2.3	Aksjekursrisiko	15
7.2.4	Valutarisiko	16
7.2.5	Operasjonell risiko	16
7.2.6	Konsentrasjonsrisiko	16
7.2.7	Eiendomspriserisiko	16
7.2.8	Likviditetsrisiko	17
7.2.9	Forretningsrisiko	17
7.2.10	Omdømmerisiko	17
7.2.11	Strategisk risiko	17
7.3	Bankens godtgjørelsesordning	17

1 Innledning og formål med dokumentet

1.1 Formål

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriftens del IX (pilar 3).

Det vil bli utarbeidet et tilsvarende dokument hvert år i tilknytning til årsrapporten. Vesentlige endringer som gjør at innholdet i dokumentet avviker betydelig fra faktiske forhold vil kunne medføre hyppigere oppdatering av informasjonen.

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2012 med mindre annet fremgår.

Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte myndighetsbestemte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. For beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år. Banken har ikke handelsportefølje og beregner derfor ikke kapitalkrav for markedsrisiko.

Det vises til annen litteratur for en nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2 Konsolidering

2.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv

Bud Fræna og Hustad Sparebank har ingen datterselskaper. Ergan Eiendom AS er tilknyttet selskap, se tabellen nedenfor.

Selskaper som ikke er konsolidert og hvor investeringen heller ikke er fratrukket i ansvarlig kapital

Navn	Antall aksjer	Bokført verdi	Eierandel	Andel av stemmerett	Forretningskontor	Type virksomhet
Ergan Eiendom AS	4312	4700	36,22	36,22	Fræna	Eiendom

3 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

3.1 Ansvarlig kapital

Bud, Fræna og Hustad Sparebanks ansvarlige kapital består av kjernekapital:

Spesifikasjon av ansvarlig kapital (1000 NOK)	
Kjernekapital:	
Sparebankens Fond	202.579
Innskudd SSF	25.000
Fondsobligasjon	34.755
Fradrag i kjernekapital:	
Utsatt skattefordel	930
Overfinansiering pensjonsforpliktelse	2.642
Ansvarlig kapital andre finansinst. (50%)	11.511
Sum kjernekapital	247.251
Tilleggskapital:	
Overskytende beløp fondsobligasjon	0
Fradrag i tilleggskapital:	
Ansvarlig kapital andre finansinst. (50%)	0
Sum tilleggskapital	0
Sum ansvarlig kapital	247.251

3.2 Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko og samlet kapitalkrav.

Minimumskrav til ansvarlig kapital (beløp i millioner kroner)	
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter	0
Offentlig eide foretak	801
Banker og finansinstitusjoner	3.151
Foretak	14.982
Massemarkedsengasjementer	0
Pantesikkerhet i eiendom	70.643
Forfalte engasjement	54
Obligasjoner med fortrinnsrett	959
Andeler i verdipapirfond	0
Øvrige engasjementer	16.209
Sum kredittrisiko	106.799
Operasjonell risiko	8.775
Fradrag ansv kap/gruppenedskr	-1.641
SUM	113.932

3.3 Kapitaldekning

Risikovurdert beregningsgrunnlag	
Kredittrisiko	1.334.975
Markedsrisiko	0
Operasjonell risiko	109.691
Fradrag beregningsgrunnlag	- 20.511
Beregningsgrunnlag totalt	1.424.155
Kapitaldekning	
Kapitaldekning	17,36 %
Kjernekapitaldekning	17,36 %
Ren kjernekapitaldekning	13,17 %

4 Kreditrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Definisjon misligholdte engasjement:

Et engasjement defineres som misligholdt når kunden ikke har betalt avdrag og renter på utlån innen 90 dager etter forfall eller når overtrekk på rammekreditt ikke er innekket innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Definisjon øvrige tapsutsatte engasjement:

Et engasjement som ikke er misligholdt etter reglene ovenfor kan bli definert som tapsutsatt når selskapet er tatt under konkursbehandling, eller det har inntruffet andre objektive hendelser som gjør det sannsynlig at gjelden ikke vil bli betjent.

Definisjon verdifall:

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer i følge utlånsforskriften, observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser.

- mislighold utover kortvarige uregelmessigheter
- svak risikoklasse
- akutt økning av underdekning i sikkerheter
- vesentlige finansielle problemer
- utlegg eller utpanting i eiendeler som tilhører kunden
- sannsynlighet for at kunden vil inngå gjeldsforhandling eller tatt under konkursbehandling
- kunden dør, utsettes for hendelser med stort inntektsbortfall med fare for gjeldsbetjeningen.

Som grunnlag for gruppenedskrivninger vurderes grupper av engasjement som er utsatt for dramatiske markedsendringer, endringer i rammebetingelser, med manglende evne til å følge opp nødvendige fornyelser og investeringer, hendelser som gir varig og vesentlig reduksjon av betjeningsevnen. Banken har ikke identifisert grunnlag for nedskrivninger i spesielle grupper, men vurderer endringer i gruppenedskrivninger på bakgrunn av endring i forholdet mellom risikoklassene.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Banken beregner verdifall på grunnlag av nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer for næringsengasjement som er identifisert på grunnlag av bankens risikoklassifisering. Bankens risikoklassifiseringssystem bygger på nøkkeltall for økonomi og sikkerhet, med ulike vektore for person- og bedriftsmarked.

For personkundeengasjement og grupper av utlån benyttes forenklete beregninger.

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Personkunder	1.587.857	107.229	41.379	1.736.465
Primærnæringer	188.794	22.429	26.520	237.743
Industri og bergverk	33.621	6.052	0	39.673
Bygg og anlegg	56.065	9.282	12.721	78.068
Eiendomsdrift	121.731	6.189	9.450	137.370
Øvrige næringer	105.911	17.429	43.580	166.920
Terra BoligKreditt	0	0	106.987	106.987
Øvrige finansinstitusjoner	0	0	0	0
Sum	2.093.979	168.610	240.637	2.503.226
"Hjemkommune"	1.485.703	135.882	149.214	1.770.799
Øvrige deler av "hjemfylke"	423.832	32.169	24.096	480.097
Øvrige deler av Norge	184.444	9.364	3.870	197.678
Utland			0	0
Gjennomsnitt ²	2.074.502	173.013	178.909	2.426.423

1 Etter individuelle nedskrivninger

2 Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	375.885	26.223	84.435	396.303	1.211.133		2.093.979
Ubenyttede rammer						168.810	168.810
Garantier						149.214	149.214
Sum	375.885	26.223	84.435	396.303	1.211.133	318.024	2.412.003

1 Etter individuelle nedskrivninger

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Matrisen viser misligholdte utlån og individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantier fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Engasjementer med nedskrivninger	Samlede nedskrivninger ¹	Resultatførte nedskrivninger ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetninger på garantier
Personkunder	1.132	3.820	2.123	-473		
Primærnæringer		2.684	315			
Industri og bergverk						
Bygg og anlegg						
Eiendomsdrift		13.972	3.600	3.600		
Øvrige næringer		6.776	2.425	415		
Terra BoligKreditt						
Øvrige finansinstitusjoner						
Sum	1.132	27.252	8.463	3.542	0	0
"Hjemkommune"	934	26.928	8.124	3.241		
Øvrige deler av "hjemfylke"	169			291		
Øvrige deler av Norge	19	326	339	0		
Utland	10			10		

1 Kun individuelle nedskrivninger

2 Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i 1000 NOK)			
	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	5.325	0	5.325
+Økte nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	1.469	0	1.469
+Nye nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	3.866	0	3.866
-Konstatert tap på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	629	0	629
-Tilbakeføring på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	1.568	0	1.568
Utgående balanse	8.463	0	8.463

Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i 1000 NOK)			
	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	9.000	0	9.000
+/- Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	0	0	0
Utgående balanse	9.000		9.000

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i 1000 NOK)			
	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuelle nedskrivninger/avsetninger	3.138	0	3.138
Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0	0
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	622	0	622
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	7	0	7
Periodens inngang på tidligere års konstaterte tap	-226	0	-226
Periodens tapskostnad	3.542	0	3.542

4.7 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Bud, Fræna og Hustad Sparebank har per rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarlige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjementsbeløp før sikkerheter	Engasjementsbeløp etter sikkerheter	Fratrukket		Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier ¹
			den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyråer		
Stater og sentralbanker	855	855	0			
Lokale og regionale myndigheter			0	0		
Offentlig eide foretak	1.010	10.010	0			
Multilaterale utviklingsbanker	0	0	0			
Internasjonale organisasjoner	0	0	0			
Institusjoner	63.716	63.716	-12.745			
Foretak	250.698	244.515	0			
Massemarkedsengasjementer	0	0	0			
Engasjementer med pantessikkerhet i tillegg til pant	2.056.098	2.056.098	0			
Forfalte engasjementer	2.638	2.638	0			
Høyrisiko-engasjementer	0	0	0			
Obligasjoner med fortrinnsrett	119.819	119.819	0			
Andeler i verdipapirfond	10.028	10.028	0			
Øvrige engasjementer	271.180	269.348	0			
Sum	2.776.042	2.777.027	-12.745		0	0

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerhet

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Etter standardmetoden vektes slike engasjement innenfor 80/60% av forsvarlig verdigrunnlag med 35%. Engasjement med pant i bolig/fritidseiendom ut over dette, og med pant i næringsseiendom vektes 100%. Andre aktiva gis risikovekt ut fra motpartstype.

Det tas ikke hensyn til motregningsadgang ved beregning av kapitalkrav. Ved fastsettelse av forsvarlig verdigrunnlag, legges sikkerhetens markedsverdi til grunn. Sikkerhetsobjekter som er ukjente for oss, skal dokumentere sin verdi gjennom offentlig takst. På eiendommer i vårt primærmarked benyttes, i tillegg til takst, bankens egen markedskunnskap ved fastsettelse av verdi. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I noen tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter. Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet og minst hvert tredje år.

Bud, Fræna og Hustad Sparebank benytter ikke kreditderivater.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon av typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Banken har ingen derivater hvor det beregnes kapitalkrav for motpartsrisiko

5 Egenkapitalposisjoner

Aksjer, andeler og grunnfondsbevis deles i tre grupper, handelsportefølje, øvrige omløpsaksjer og anleggsaksjer.

Banken har ikke handelsportefølje.

Øvrige omløpsaksjer m.m. er ordinær bankportefølje hvor intensjonene om å realisere kortsiktige gevinster på kurssvingninger ikke er fremtredende. Aksjene m.m. anses som en portefølje og blir verdsatt til den laveste verdi av anskaffelseskost og markedsverdi. Begrunnelsen for å bruke porteføljevurdering er at porteføljen er satt sammen og styres på en slik måte at det totalt sett oppnås en ønsket risikoreduksjon.

Anleggsaksjer, det vil si aksjer m.m. som er beregnet til varig eie er vurdert til anskaffelseskost. Nedskrivning blir foretatt når de virkelige verdiene er lavere enn anskaffelseskost. Nedskrivningene reverseres når grunnlaget for dem ikke lenger vurderes å være til stede.

Virkelig verdi/markedsverdi av aksjer m.m. defineres som børskurs. Virkelig verdi for de av aksjene m.m. som ikke noteres på børs, anslås av bankens meglerforbindelse. Usikkerheten i anslagene over virkelig verdi anses å være minimal. Dersom virkelig verdi ikke kan fastsettes med rimelig sikkerhet, er det unnlatt å gi opplysninger om antatt virkelig verdi.

Matrisen under viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Matrisen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år og hvor mye av dette som er medregnet i hhv kjernekapital og tilleggskapital.

Egenkapitalposisjoner

<i>Beløp i tusen kroner</i>	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/-tap i perioden	Urealisert gevinst/-tap	Herav medregnet i kjernekapital ¹	Herav medregnet i tilleggskapital ¹
Aksjer og andeler - gevintsformål						
- børsnoterte aksjer						
- andre aksjer og andeler						
Aksjer og andeler - strategisk formål	38.693	38.693	724			
- børsnoterte aksjer						
- andre aksjer og andeler	38.693	38.693	724			

1 "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

6 Renterisiko

Bankens renterisiko måles ved at det blir beregnet hvor mye en endring av rentenivået med 1%-poeng påvirker de ulike eiendelspostene og gjeldspostene, samt poster utenom balansen. Styret har satt rammer for hvor stor denne risikoen skal være og at den skal rapporteres til styret hvert kvartal som en del av bankens risikorapport.

Renterisiko finner vi i både aktiva og passiva i bankens balanse og vil variere ut fra varigheten i vilkårene i de ulike postene. For vårt vedkommende er vilkårene for innskudd og utlån slik at de kan endres i henhold til lovbestemt varslingsfrist og det er denne fristen som legges til grunn ved beregning av renterisiko. Poster som har på forhånd fastlagte endringsbestemmelser av renten, blir halvparten av tidsintervallet benyttet ved beregningen av renterisikoen. Det vises for øvrig til nedenstående tabell.

Renterisiko	Renterisiko i tusen kroner ¹
Eiendeler	
Utlån til kunder med flytende rente	3.219
Utlån til kunder med rentebinding	16
Rentebærende verdipapirer	174
Øvrige rentebærende eiendeler	
Gjeld	
Innskudd med rentebinding	311
Andre innskudd	1.979
Verdipapirgjeld	416
Øvrig rentebærende gjeld	314
Utenom balansen	
Renterisiko i derivater	
Sum renterisiko	389

Banken har ingen renterisiko i utenlandsk valuta

7 Styring og kontroll av risiko

7.1 Formål og prinsipper for ICAAP

I følge Basel II reglene er banken underlagt regelverk for minstekrav til kapitaldekning (pilar 1). I tillegg må banken ha en strategisk prosess for vurdering av kapitalbehov i forhold til bankens risikoprofil. Denne prosessen går under navnet ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process), og er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov.

Banken skal minst en gang i året vurdere om kapitalbehovet er tilstrekkelig ut fra faktisk og fremtidig risikoeksponering. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være fremoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Fremtidige tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinje-forsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, med skal dekkes av kapital. Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning om at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Banken har videre, basert på en overordnet risikotoleranse, etablert et ønsket nivå for kapital. Dette nivået er benevnt bankens kapitalmål.

I fastsettingen av bankens kapitalmål inngår bankens internt beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at kapitalmålet alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens kapitalmål og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderingen er vedtatt av bankens styre. Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år. Ved beregningen av de ulike risikoene med tilhørende kapitalbehov har vi tatt utgangspunkt i en modell utarbeidet av Terra Vis.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og bergning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoen gjøres ved hjelp av ulike metoder, herunder bruk av stresstester i form av følsomhetsanalyser. I slike følsomhetsanalyser fokuseres det på betydningen av endringer i én enkelt variabel. I tillegg til dette gjennomfører banken stresstesting i form av scenarioanalyse som er ment å vise betydningen for banken samlet sett av samtidige endringer i flere relevante faktorer. Bankene gjennomfører også stresstester av likviditetsrisiko.

7.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoen

Bud, Fræna og Hustad Sparebank er en forholdsvis liten kredittinstitusjon. Det er derfor et overordnet mål for styret at bankens kredittpolicy innebærer forsvarlig risiko. Bankene har utarbeidet eget regelverk som bidrar til begrensninger og styring av den finansielle risikoen. Finansiell risiko deles inn i kreditt risiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Markedsrisiko består igjen av renterisiko, valutarisiko og aksjekursrisiko. Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike typer risiko, og hvordan bankene har håndtert disse.

Risikostyringsfunksjonen er organisert som en integrert del av bankens internkontroll-opplegg. Ansvarlige avdelingsledere forestår her avviksrapporing til banksjef, som igjen sørger for videre rapportering til bankens styre i de situasjonene der det er påkrevet.

7.2.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke

dekker utestående krav. Denne typen risiko knytter seg hovedsakelig til større privat- og næringsengasjement, men også til bankens plasseringer i verdipapirer.

Vårt regelverk, både i kreditthåndboken og i reglene for virksomheten på verdipapirmarkedet, gir klare begrensninger i volum og krav til sikkerhet. En stor del av bankens utlån er sikret ved pant i fast eiendom. Kun en liten del av våre utlån er gitt uten noen form for sikkerhet. Dette dreier seg om små lønnskonto lån og kreditter gitt på såkalte standardiserte vilkår samt mindre forbrukslån.

Bankens obligasjonsportefølje er anskaffet for å sikre en nødvendig likviditetsbuffer, og består av obligasjoner utstedt av andre kredittinstitusjoner, kommuner og kraftselskaper. Det knytter seg liten til middels kredittrisiko til denne porteføljen. Ved årsskiftet er de enkelte papirene i porteføljen vurdert til det laveste av kostpris og markedspris.

Både person- og bedriftskundene blir risikoklassifiserte. Risikoklassifiseringssystemet gjør banken bedre i stand til å beregne og styre risiko innenfor utlånsområdet. Både bedrifts- og personkundene klassifiseres ut fra sikkerheter og betalingsevne/økonomi. Kundene blir delt inn i fem risikoklasser: A = Lav risiko, B = moderat risiko, C = middels risiko og D = høy risiko, mens E er tapsutsatte kunder.

Styret får hvert kvartal en gjennomgang av alle engasjement over en viss størrelse, samt av alle utsatte engasjement uansett størrelse.

I pilar 2 (ICAAP) blir utlånsporteføljen risikovurdert ut fra bankens egen porteføljekvalitet på grunnlag av ovennevnte risikoklassifisering. Banken vil da avdekke evt behov for tilleggskapital i forhold til standardberegninger i pilar 1.

7.2.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser.

7.2.3 Aksjekursrisiko

Aksjekursrisikoen omhandler risiko i forhold til aksjer, egenkapitalbevis, aksjefond og pengemarkedsfond. Disse deles inn i handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler. Bud, Fræna og Hustad Sparebank har pr. 31.12.2012 kun papirer i anleggsmidler med hhv 38,7 millioner kroner.

Banken har ikke handelsportefølje.

Omløpsporteføljen består av pengemarkedsfond hvor banken har plassert deler av sin overskuddslikviditet. Disse pengemarkedsfondene inngår som en del av bankens likviditetsreserve. Størrelsen på og kursutviklingen for denne beholdningen inngår i den månedlige rapporteringen til bankens styre. Banken hadde pr. 31.12.2012 ikke pengemarkedsfond.

Anleggsbeholdningen består hovedsakelig av aksjer i strategiske selskaper.

Bankens virksomhet innen verdipapirmarkedet var moderat nivå i 2012. Virksomheten styres av egne regler fastsatt av styret, og det er gitt klare fullmakter og volumbegrensninger på området.

7.2.4 Valutarisiko

Banken handler ikke med valuta utover kjøp og salg av reisevaluta til våre kunder. Valutarisikoen er derfor minimal.

7.2.5 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap eller sviktende inntjening som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Tapet kan være forårsaket av bevisste eller ubevisste handlinger/hendelser.

Operasjonell risiko blir en form for ”restrisiko” som ikke dekkes av de øvrige risikoområdene. Risikoen styres ved at det foretas løpende kontroller med utgangspunkt i bankens etablerte internkontroll-rutiner. Avdekkede avvik rapporteres løpende via avdelingsledene til banksjef, som igjen i enkelte situasjoner rapporterer videre til bankens styre.

7.2.6 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om:

- Enkeltkunder
- Enkelt bransjer
- Geografiske områder

Banken har 3 ordinære kunder som kommer inn under reglene for store engasjement (over 10 % av banken ansvarlige kapital på konsolidert basis). Samlet er engasjementene innenfor de rammer som styret har satt.

Ekstra konjunkturutsatte bransjer har vi definert til å omfatte havbruk, fiske/fangst og hotell/restaurant. Styret vurderer eksponeringen i de ulike næringer hvert kvartal.

Vi har vurdert om vi har en hjørnesteinsbedrift i vårt marked. Banken har kommet fram til at så ikke er tilfelle.

Banken har utlån i primærområdet (Fræna og Molde kommuner) på 85 %. Øvrige utlån er fordelt resten av landet. Vi mener dette gir en god risikospredning.

7.2.7 Eiendomspriserisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på bankens eiendommer eller i porteføljer av eiendomsinvesteringer. Eiendomspriserisiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko. Banken eier 3 bankbygg og en personalhytte som til sammen er bokført til 3,8 mill kroner. Et verdifall på disse eiendommene anses å være en lav risiko.

7.2.8 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

Det er bygget opp en likviditetsbuffer som til en hver tid skal dekke forfall innenfor 12 måneder. Styret ser det imidlertid fortsatt som en sentral oppgave å øke ordinære innskudd fra kunder slik at behovet for innlån fra markedet blir mindre.

Bankens styre vurderer likviditetsrisikoen i Bud, Fræna og Hustad Sparebank som moderat. Styret får månedlige rapporter om likviditetssituasjonen i banken.

Det beregnes kapitalkrav til å dekke inntektssvikt og prisoppgang som følge av sviktende kapitaltilgang. Det beregnes pris både på kundeinnskudd og andre fundingkilder.

7.2.9 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og vil være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd.

Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

7.2.10 Omdømmerisiko

Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter. Det forutsettes omdømmesvikt i egen bank eller allianse.

Risikoen vurderes minst årlig i forbindelse med ICAAP-beregningen.

7.2.11 Strategisk risiko

Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Banken anser risikoen for sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp som lav.

7.3 Bankens godtgjørelsesordning

Styret har gitt retningslinjer for godtgjørelse som omfatter alle former for godtgjørelse til bankens ansatte. Retningslinjene skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Det vises også til note 9 i årsregnskapet.

Banken har en generell ordning for variabel godtgjørelse som defineres inn under pkt 5: Unntak i Finanstilsynets rundskriv av 21.2.2011 ”Godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond”. Ordningen omfatter hele banken med unntak av banksjef og gir ikke incentiveffekt når det gjelder overtakelse av risiko.

Den variable godtgjørelsen beregnes på grunnlag av bankens årsresultat og oppnåelse av andre mål som salg av bankens produkter, og er samlet begrenset oppad til 2,85 promille av bankens totale lønnsutgifter.